

HE laiksi sika-alan salmonellavahinkorahastosta

LSN Johanna Wallius
neuvotteleva virkamies Kajsa Hakulin
Maa- ja metsätalousministeriö
12.6.2026

Uusi talousarvion ulkopuolinen rahasto

- Korvaisi siankasvattajille salmonellasta aiheutuvia kustannuksia ja menetyksiä.
- Siankasvattajilta kerättäisiin rahastoon vuosittain salmonellavahinkomaksuina määrä, joka suuruudeltaan vastaisi rahaston ennakoituja keskimääräisiä korvausvastuita.
- Maksut veroluonteisia -> suuruuden perusteet ja maksuvelvollisten piiri ilmenisivät laista täsmällisesti. Rahastojärjestelyn ulkopuolella pienimuotoinen toiminta.
- Maksujen kantaminen keskeytettäisiin, jos säädetty pääoman yläraja, 20 milj. euroa, täyttyisi, ja alkaisi uudelleen, kun raja myöhemmin alittuisi.
- Rahastoa johtaisi hallitus, jossa olisi sika-alan ja viranomaisten edustus. Ruokavirasto tekisi korvauspäätökset, suorittaisi maksunkannon sekä hoitaisi rahaston hallintoa, kirjanpitoa ja maksuliikennettä.
- TAE-2027-kytkentä. Valtion talousarviosta 10 miljoonan euron alkupääoma. Rahastolla lainanottovaltuudet.
- Laki voimaan 1.1.2028, edellyttää kuitenkin komission hyväksyntää valtiontuki-ilmoitukseen.

Suhde perustuslain 87 §:ään:

- Perustuslain 87 §:n mukaan lailla voidaan säätää valtion rahaston jättämisestä talousarvion ulkopuolelle, **jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää.**
- Edellytyksenä vähintään **kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä.**

Valtion pysyvästä tehtävästä:

- Suomella ollut EU:hun liittymisestä asti EU-lainsäädännössä hyväksytyt ns. salmonellaerityistakuut:
 - Suomella pysyväisluonteinen velvollisuus pitää voimassa kansallisen salmonellavalvontaohjelman mukaiset tiukat taudintorjuntasäännöt.
 - Suomi saa vaati tuontilihalta tutkittua salmonellavapautta.
- Salmonellavalvontaohjelman ylläpitämisellä kytkentä perustuslain 19 §:n mukaiseen julkisen vallan terveydenedistämisvelvollisuuteen, joka on myös valtion pysyvä tehtävä.
 - Eläimet useimmiten oireettomia - salmonellan torjunta kansanterveystyötä.
 - Kotimaisesta lihasta aiheutuvien tautitapausten määrä hyvin alhainen eikä kuolemia käytännössä esiinny.

Valtion pysyvä tehtävä, jatkoa...

- Salmonellavalvontaohjelman vaatimuksia arvioitava perustuslain 18 §:n 1 momentin eli elinkeinovapauden näkökulmasta, jonka turvaaminen myös valtion pysyvä tehtävä.
- Korkeampi kansanterveyden turva merkitsee suomalaisille siiankasvattajille merkittäviä liiketoimintatariskejä, joita muiden EU-maiden kilpailijat eivät joudu kantamaan. (Ohjelma vain Suomessa ja Ruotsissa)
- Sikojen lopettamisesta ja sikalan tautisaneerauksesta aiheutuvat vahingot voivat olla jopa useita miljoonia euroja.
- Teurastamojen ottamien salmonellaryhmävakuutusten turva merkittävästi heikentynyt:
 - Ei enää takaa riittävää perusturvaa tautitapauksessa.
 - Sikaloiden kasvanut konkurssiriski vaikeuttanut luotonsaantia.
 - Investoinnit, ml. eläinten hyvinvointilain edellyttämät, vaikeutuvat.
 - Mahdollisuudet pysyä alalla tai tulla alalle heikkenevät
 - Salmonellasta aiheutuu nykytilanteessa koko sektorille merkittävä systeeminen riski, joka uhkaa jatkuvuutta.

Valtion pysyvä tehtävä, jatkoa...

- Kansanterveys hyväksyttävä syy elinkeinovapauden rajoittamiselle, mutta **elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan ydintä ei saa rajoittaa tavalla, joka tekee tyhjäksi perusoikeuden ydinsisällön.**
- **Rajoitukset eivät saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään.**
- **Yhtenä kokonaisarviointiin liittyvänä osatekijänä painoarvoa sillä, kiinnittyykö rajoituksiin tukitoimia, jotka lieventävät rajoitusten vaikutuksia.**
- Ei olisi em. vaatimuksen mukaista, jos elinkeino näivettyisi sitä kautta, että Suomessa terveydenedistämistoimina toteutetaan muuta EU-tasoa olennaisesti tiukempia toimia.
- **Jotta valtio pystyy toteuttamaan em. pysyviä tehtäviään ja velvoitteitaan, sika-alalle luotava salmonellavahinkoja koskeva toimiva riskinhallintaratkaisu.**

Välttämättömyyskriteeri, onko vaihtoehtoja?

- Ponnistelut toimivan riskinhallintaratkaisun löytämiseksi alkaneet jo viime vaalikaudella.
- On selvitetty kaikki vaihtoehdot, muut eivät ole osoittautuneet toteuttamiskelpoisiksi.
- **Vakuutusten kehittämiseen ja tukemiseen liittyvät esteet:**
 - Eläintautivakuuttaminen ei kannattavaa vakuutusyhtiöille (mm. jälleenvakuutusten saannin haasteet)
 - Pitäisi siirtyä ryhmävakuutuksista ryhmäetuvakuutuksiin, jotta siiankasvattajat olisivat maksuvelvollisia ja vakuutusten hintojen alentamiseen saataisiin kohdennettua tukea.
 - Vakuutusyhtiöt eivät halua ryhmäetuvakuutuksia mm. hallinnollisen taakan ja haitallisen valikoitumisen takia.
 - Valtiontuki edellyttäisi vakuutusehtoja koskevia rajaavia säännöksiä, mikä vähentäisi joustavuutta.

Välttämättömyyskriteeri, onko vaihtoehtoja?

- Viime vaalikaudella sikaelinkeino yritti perustaa keskinäisen rahaston. Hankkeesta luovuttiin ylipääsemättömien haasteiden takia:
 - Keskinäisen rahaston toiminnan tulkittiin sisältävän vakuutustoiminnan piirteitä.
 - Olisi merkinnyt, että toimintaan olisi soveltunut mittava vakuutusyhtiöitä ja vakuutusten tarjontaa koskeva lainsäädäntö. Hallinnollinen taakka ja pääomavaatimukset liiallisia suunniteltua pienimuotoista rahastoa ajatellen.

Rahastoratkaisun hyväksyttävyyttä puoltavia muita seikkoja

- **Perustuslain esityöt:** Jos budjettitalouden piirissä olevat keinot eivät sovellu hyvin tehtävän hoitamiseen. Toiminnot, jotka edellyttävät varautumista vaikeasti ennakoitaviin menoihin (kuten vakuutusluonteiset toiminnot ympäristönsuojelun alalla, [tästä PeV:n lausuntoja](#))
 - Ehdotettu rahasto rinnastuu näihin.
- **Perustuslain esityöt:** Eduskunnan budjettivallan rajoitusta voidaan minimoida rahaston toimintaan liittyvillä järjestelyillä
 - Esityksessä tällaisia järjestelyjä: Menojen määrittely tyhjentävästi, maksujen kautta eduskunnalla päätösvaltaa tulopuoleen, rahastolla ei oikeutta sijoittaa varoja, valtiontalouden tarkastusviraston valvonta ja tilintarkastus.
- **VM:n rahastoja koskeva suositus:** Rahastojen etuina mm. varainkäytön pitkäjänteisyys, nopea reagointikyky, mahdollisuus sitoa menot ja tulot toisiinsa sekä osallistaa sidosryhmiä.
 - Nämä hyödyt saavutetaan.
- Rahasto olisi volyymiltaan sekä budjettitalouden että rahastotalouden kokonaisuuteen nähden varsin pieni
 - Ei laajaa poikkeamaa talousarvion täydellisyyisperiaatteesta.

Kiitos!

